

DESCOPERIRI RECENTE ȘI MAI VECI DE MONEDE ANTICE ȘI BIZANTINE ÎN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

DE

BUCUR MITREA

Cu prezentarea de față intrăm în anul al unsprezecelea de cînd am început să notăm descoperirile monetare, tezaure și aflări izolate, apărute în țara noastră. În cadrul acestor descoperiri noi ne-am mărginit să inserăm în mod consecvent pe cele referitoare la monedele antice și bizantine. Limitarea pe care ne-am impus-o a lăsat deoparte, neamintite, descoperirile monetare feudale și moderne, care așteaptă să fie strînse și publicate sistematic.

Ideea unei cronici a descoperirilor monetare o datorăm lui Vladimir Dumitrescu, care a făcut propunerea cu 11 ani în urmă. Eu însumi am avut în vedere o cronică a descoperirilor monetare concepută într-un cadru cîncinal și care ar fi trebuit să apară în revista de specialitate „Studii și cercetări de numismatică”. Aș fi dorit ca această cronică, așa cum o concepeam eu, să ofere cercetătorului toate datele esențiale cu privire la fiecare tezaur în parte: locul și împrejurările descoperirii, numărul total al monedelor recuperate, al celor pierdute sau risipite, metalul, nominalul și repartitia pe orașe, regi, împărați etc., totul în mod sintetic; în cazul celor romane, data și tipul celei mai recente monede. Aceste dorințe nu puteau să fie îndeplinite pentru motive obiective: descoperirile monetare au rămas în studiu la diferiți cercetători care le-au aflat. De aceea eu am găsit cu cale că e mai util să înregistrăm cu datele de care dispunem momentan toate descoperirile referitor la care avem informații, desigur cu rezervele pe care o asemenea documentare o cere. În cazul unor erori ce s-au strecurat și se vor mai strecura, ele urmează să fie îndreptate în cronicile următoare, după ce vom dispune de informații mai sigure. În felul acesta toți cercetătorii iau cunoștință de descoperirile monetare, în cadrul informațiilor de care dispunem, rămînînd ca în urma studiilor de specialitate să revenim cu o nouă notă informativă de data aceasta definitivă, cu toate datele necesare.

Cum este și natural, pe parcurs cronică s-a îmbogățit și nuanțat ca conținut. Pe această linie este de menționat în primul rînd: ilustrarea principalelor tipuri de monede, fie din tezaure ca și din descoperiri izolate, ori de cîte ori am avut posibilitatea să o facem. Vom continua și vom extinde pe viitor acest sistem, desigur în limitele posibilităților ce ne stau la îndemînă. Am mai adăugat apoi un scurt comentariu, în care am subliniat în trecere importanța unor descoperiri monetare, ori de cîte ori am socotit că este cazul.

Cu acest prilej îmi fac o plăcută datorie de a aduce calde mulțumiri tuturor colegilor de la diferite muzee din țară, care într-un fel sau altul au contribuit și continuă să contribuie la redactarea ei.

În cadrul prezentei cronici se cuvine să subliniem apariția la sud de Carpați, pe linia Dunării, a tezaurului de monede din Dyrrhachium și Apollonia. Descoperirea de la Basarabi, ca și altele similare apărute în teritoriul getic, îngăduie să abordăm într-o manieră mai nuanțată problema și sensul acestor monede din Dacia. Monedele geto-dacice au continuat să apară în tezaure masive atât la sud, cât și la nord de Carpați. În acest sens amintim tezaurul de la Popești-Leordeni și respectiv pe cel de la Bozeș, jud. Hunedoara.

O mențiune specială, în cadrul descoperirilor de monede romane republicane merită tezaurul de la Moisei, jud. Maramureș, care constituie una din rarele descoperiri de acest fel din această regiune.

Dintre tezaurele de monede romane imperiale merită să fie subliniat cel aflat la Sîmburești, jud. Olt, și care numără peste 4 000 de exemplare.

Din etapa bizantină se cuvine subliniată descoperirea deosebit de importantă a tezaurului de la Horgești, jud. Bacău, care aduce prețioase contribuții pentru secolul al VI-lea pe teritoriul Moldovei.

I. MONEDE GRECEȘTI

1. *Așchileul Mare* (jud. Cluj). O monedă de bronz de la Lysimach, emisă între anii 306–281 î.e.n., a fost descoperită întâmplător pe teritoriul comunei. Moneda are pe avers un cap cu coif spre dr., iar pe rv. un trofeu și legenda ΑΥΣΙΜΑΧΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, AE. Greut. 7,05 g, diam. 21–23 mm. Se păstrează la Muzeul din Gherla. E. Chirilă, V. Lucăcel, I. Chifor, *Descoperiri monetare antice în Transilvania*, III, în AMN, 1966, p. 421, cu fig. 1/1.

2. *Basarabi* (jud. Dolj). Un tezaur format din 355 de drahme de argint și contrafaceri ale orașelor Dyrrhachium și Apollonia a fost descoperit în localitate în anul 1968. A ajuns la Centrul de cercetare al Academiei, din Craiova.

Informație: Gh. Popilian, Craiova.

3. *Bistrița (oraș)* (jud. Bistrița-Năsăud). Pe terenul arabil situat la est de oraș, pe teritoriul actualei fabrici de lactate, s-a descoperit în anul 1945 o tetradrahmă de argint, care are pe av. capul lui Herakles cu blana de leu, iar pe rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Zeus pe tron spre st., cu sceptru și vultur. Sub tron. NO. AR. Greut. 17,06 g, diam. 25 mm. Se păstrează la Muzeul din Bistrița.

Șt. Dănilă, *Așezări vechi descoperite în r. Bistrița, reg. Cluj*, p. 3 și fig. 3/1.

4. *Brlincoveanu* (com. Odobești, jud. Ilmbovița). Pe la începutul lunii noiembrie 1967, locuitorul Constantin Z. Ion, pe când lucra la desfundat terenul din grădina curții sale, a descoperit, cam la o adâncime de circa 0,40 m, o cană getică de lut, care conținea 93 de monede antice. Din acest tezaur au fost salvate 86 de exemplare. Sunt tetradrahme ale Primei Macedonii și cetății Tasos, originale și imitații. În plus, o tetradrahmă emisă de orașul Byzantion, două tetradrahme ale cetății Odessos din secolul al II-lea î.e.n. Una din ele este o contrafacere.

Informație: B. Mitrea, Institutul de arheologie, București.

5. *Crlomănești* (jud. Buzău). O monedă de bronz argintat cu menționarea cetății Dyrrhachium s-a aflat în localitate în anul 1967, în cursul săpăturilor sistematice conduse de Mircea Babeș.

Informație: Mircea Babeș, Institutul de arheologie, București.

6. *Cluj* (jud. Cluj). Trei drahme din Dyrrhachium au fost descoperite în cartierul Gheorgheni al orașului Cluj. Două din ele poartă numele magistraților Διονυσίου – Μενέλαος și au greutatea de 3,06 și 3,03 g și sînt de tipul Maier, NZ, I, 1908, p. 23, nr. 201. Cea de a treia a fost emisă sub magistrația Φιλωδάμου – Ξένων, are greut. de 3,21 g și este de tip Maier, l.e., nr. 388. Toate monedele se păstrează în Muzeul de istorie și arheologie din Cluj. E. Chirilă,

V. Lucăcel, V. Pepelea, G. Togan *Descoperiri monetare antice și bizantine în Transilvania*, în *AMN*, IV, 1967, p. 457, nr. 6, 7, 9.

7. *Fetindia* (com. Aghireș, jud. Sălaj). O drăhmă din Dyrrhachium, cu numele magistraților Ἀγαθ(ω)νοῦ-Μενίσκοῦ și greutatea de 3,14 g, găsită în localitate, a intrat în colecțiile Muzeului de istorie din Zălau. Este de tip Maier, p. 20, nr. 91.

E. Chirilă, V. Lucăcel, V. Pepelea, G. Togan, *Descoperiri monetare antice și bizantine în Transilvania*, în *AMN*, IV, 1967, p. 457, nr. 5 și fig. 5.

8. *Limanu, oraș Mangalia* (jud. Constanța). Ca descoperite în această localitate ajung în posesiune privată 7 monede antice de bronz, ce ne-au fost prezentate spre identificare. Iată o descriere sumară a lor.

1. Filip al II-lea

Av. Cap spre dr. Rv. Călăreț dr. Conservarea foarte slabă, moneda parțial stricată. AE. ↓. Greut. 4,70 g, diam. 18 mm.

2. Alexandru cel Mare

Av. Capul lui Heracles-Alexandru coafat cu blana de leu, dr. Rv. B A. În centru; jos măciucă orizontală spre dr., iar sus, orizontal, arc în tolbă. Sub măciucă, trident orizontal cu vârful spre dr.

AE. ↑. Greut. 6,67 g, diam. 17 mm.

3. Callatis-autonomi

AE. ↓. Greut. 3,18 g, diam. 17 mm. Perforată modern av. jos. Pick, 271.

4. Callatis-Septimiu Sever

AE. ↘ Greut. 8,62 g, diam. 25 mm. Conservarea slabă, mult tocită. Pick, 311.

5. Constanțius al II-lea

AE. ↑. Greut. 4,58 g, diam. 25 mm. Conservarea slabă, mult tocită. Cohen *,

44 sq.
CONSR

6. Iustinian I

AE. ↓. Greut. 16,36 g, diam. 31 mm. Conservarea slabă, mult tocită. Wroth, *BMC* 29.

Bellinger, *Dumbarton*, p. 78, nr. 28, b 3.

Informație: Victor Bratu, București.

9. *Mediaș* (jud. Sibiu). Ca descoperite pe teritoriul orașului și ajunse apoi într-o colecție particulară sînt menționate o serie de monede antice începînd cu cele grecești (Tasos, Mesem-

bria), romane republicane, imperiale (de la Augustus la Claudius al II-lea Gothicul și încheind cu cele bizantine de la Ioan Tzimisces și Constantin al X-lea. Informațiile publicate sînt de parte de a fi convingătoare, în forma în care sînt prezentate. Așteptăm amănunte. Deocamdată le menționăm sub beneficiul de strict inventar. E. Chirilă, V. Lucăcel, V. Pepelea, G. Togan, *Descoperiri monetare antice și bizantine în Transilvania*, în *AMN*, IV, 1967, p. 457—458.

10. *Piatra Neamț, Btca Doamnei* (jud. Neamț). O drahmă din Dyrhachium, cu magistrații monetari Φίλων-Μενίσκου (cf. Maier, *l.c.* p. 25, nr. 306) a fost descoperită la punctul de mai sus, în anul 1967. A ajuns la Muzeul arheologic din Piatra-Neamț (fig. 2/7).

Informație: V. Mihăilescu-Bîrliiba, Muzeul arheologic Piatra-Neamț.

11. *Porolissum* (jud. Sălaj). O drahmă din Dyrhachium, cu numele magistraților Διονυσίου-Μενίσκου și cu greutatea de 3,15 g, a fost descoperită în această localitate antică. Este de tipul Maier, p. 23, nr. 201. Un al doilea exemplar, cu numele aceleiași cetăți emittente, dar cu legenda barbarizată, a fost descoperit în aceeași localitate. Are greutatea de 2,50 g. Ambele monede se păstrează în Muzeul de istorie din Zălau.

E. Chirilă, V. Lucăcel, V. Pepelea, G. Togan, *Descoperiri monetare antice și bizantine în Transilvania*, în *AMN*, IV, 1967, p. 457, nr. 8 și 10.

12. *Roman, împrejurimi* (jud. Neamț). Un stater de aur de la Iysimach, regele Traciei, ca descoperit în împrejurimile acestui oraș, ajunge în posesiune privată la un locuitor din acest oraș. Alte amănunte lipsesc.

Informație: verbală, primită de B. Mitrea în iulie 1968.

13. *Zăbala* (jud. Covasna). O drahmă din Dyrhachium și un denar roman sînt semnalate ca descoperite în localitate.

Informație: Székely Zoltán. Muzeul județean Covasna.

II. MONEDE GETO-DACICE

14. *Amărăștii de Sus* (jud. Dolj). O tetradrahmă de tip Filip al III-lea Arhideul, cu legenda barbarizată, s-a descoperit în localitate. A ajuns în colecția preotului din Amărăștii de Sus.

Moneda a fost semnalată de Maria Chițescu în aprilie 1967 și O. Toropu în mai 1968. Se păstrează un mulaj la Muzeul național de antichități.

Informație: Maria Chițescu și O. Toropu.

15. *Bozeș* (com. Geoagiu-Băi, jud. Hunedoara). Un tezaur de monede dacice s-a descoperit în localitate în anul 1964, cu prilejul unor construcții gospodărești. Tezaurul se afla depozitat într-un vas de lut din care s-a mai păstrat partea inferioară. Din monedele descoperite au fost recuperate 39 de exemplare. Toate se încadrează în tipul de monede dacice denumit Hunedoara și au greutatea cuprinsă între 9,70 și 8,10 g, iar diam. între 31 și 28 mm. Sînt confecționate dintr-un aliaj în care argintul se găsește în proporție de 23,50 %, iar cuprul de 56 %. Sînt prezentate condițiile de aflare, apoi sînt descrise, ilustrate și comentate pe scurt toate monedele recuperate.

Traian Bălan, *Tezaurul de monede dacice de la Bozeș (r. Orăștie)*, în *Sargetia*, IV, 1966, p. 51—64.

16. *Gherla* (jud. Cluj). „O monedă dacică de argint, de tip Filip al II-lea, a fost descoperită în mod întîmplător pe teritoriul castrului roman din Gherla”. Este de tipul Pink B-Reiter, pl. XVI, 310.

AR. Greut. 12,38 g, diam. 25 mm. Se păstrează la Muzeul din Gherla.

O monedă dacică de argint de același tip provine din același loc. AR. Greut. 12,05 g, diam. 25 mm. Se păstrează la același muzeu. E. Chirilă, V. Lucăcel, I. Chifor, *Descoperiri monetare antice în Transilvania* (III), în *AMN*, III, 1966, p. 422.

17. *Mediaș* (jud. Sibiu). O tetradrahmă dacică de tip Filip al II-lea (Pink, pl. XVI, 296) cu greutate 12,42 g și diam. 24 mm se pretinde că ar fi fost descoperită pe teritoriul orașului Mediaș. Se simte nevoia unor precizii mai circumstanțiate. Până atunci o menționăm cu toată rezerva.

E. Chirilă, V. Lucăcel, V. Pepelea, G. Togan, *Descoperiri monetare antice și bizantine în Transilvania*, în AMN, IV, 1967, p. 457, nr. 1. O monedă dacică, descoperită la punctul Baia de nisip în 1955, este semnalată de I. H. Crișan și Szuchy M. E. în *Din activitatea științifică a muzeului raional Mediaș*, 3, 1956, p. 15 cu fig. 3.

18. *Medieșul Aurit.* (jud. Satu-Mare). Din tezaurul de monede dacice descoperit în localitate în anul 1903, un singur exemplar se mai păstrează în Muzeul din Satu-Mare. Este re-zumată situația întregii descoperiri.

Tiberiu Bader, *Descoperiri monetare în clmpia someșană*, Baia Mare, 1967, p. 9 — 10 și fig. 4 de la p. 14.

19. *Ocnia* (jud. Vâlcea). O monedă geto-dacică de argint, de tipul Pink, pl. XVI, 291, 292, s-a descoperit în localitate în anul 1967. Se păstrează la Muzeul de istorie din Râmnicu-Vâlcea. AR. Greut. 10,5 g, diam. 23 mm.

Informație: E. Moscalu, Institutul de arheologie, București.

20. *Popești-Leordeni* (municipiul București). Un tezaur de monede geto-dacice s-a descoperit în localitate în anul 1967, cu ocazia unor lucrări de caracter gospodăresc. După informațiile de care dispunem, numărul monedelor descoperite ar fi fost de 15. Din această descoperire un număr de șase exemplare au ajuns într-o colecție privată și au fost examinate de mine. Patru din ele mai aveau încă urme de pământ și o patină verde, ceea ce confirmă descoperirea lor relativ recentă. Celelalte două exemplare erau curățate. Toate exemplarele descoperite se încadrează în tipul Vrteju-București. Dăm mai jos elementele tehnice mai importante (fig. 21 — 6).

1. ↓ AR. Greut. 6,92 g, diam. 23 mm. Moneda ușor concav-convexă.

2. AR. ↓. Greut. 7,33 g, diam. 23 mm. Ușor concav-convexă.

3. AR. ↑. Greut. 8,09 g, diam. 21 mm. Plană.

4. AR. ↓. Greut. 7,28 g, diam. 24 mm. Ușor concav-convexă. Călărețul stilizat din trei globule.

5. AR. ↘. Greut. 7,73 g, diam. 23 mm. Ușor concav-convexă. Călărețul este redat printr-o singură globulă.

6. AR. ←. Greut. 7,14 g, diam. 23 mm. Concav-convexă.

Informație: prof. Gh. Nistor, Liceul Nr. 30, București.

21. *Porolissum* (com. Jac, jud. Sălaj). „O monedă dacică de argint de tip Filip al II-lea a fost descoperită întâmplător la Porolissum. Ea aparține tipului general descris de Pink, p. 58 și pl. VII/129...”

AR. Greut. 13,92 g, diam. 25 mm. Se păstrează în Muzeul din Zălau. E. Chirilă, V. Lucăcel, I. Chifor, *Descoperiri monetare antice în Transilvania III*, în AMN, III, 1966, p. 421.

22. *Satu-Mare* (jud. Satu-Mare). O monedă de argint de tipul Filip al II-lea, poate o imitație locală, este semnalată ca găsită pe teritoriul județului, fără alte precizii topografice.

M. Roska, *Repertorium*, 257/37. Apud, Tiberiu Bader, *Descoperiri monetare în clmpia someșană*, Baia Mare, 1967, p. 11.

23. *Stintioana* (jud. Mureș). O monedă dacică de argint a fost descoperită întâmplător pe teritoriul satului. Este de tipul Pink, pl. XVII, 326. AR. Greut. 8,70 g, diam. 23 mm. Se păstrează în Muzeul din Gherla.

E. Chirilă, V. Lucăcel, I. Chifor, *Descoperiri monetare antice în Transilvania (III)*, în AMN, III, 1966, p. 422.

24. *Stilpul* (jud. Buzău). O imitație locală după tetradrahmele lui Filip al II-lea de tip Pink, pl. VI, 108, AR. ↘. Greut. 11,33 g, diam. 22,5—24 mm, a fost găsită pe teritoriul acestei

localități de către locuitorul Stelian Săvulescu, în anul 1943. Acesta, prin Hortensia Dumitrescu, o dăruiește MNA. Monede de acest tip au mai fost semnalate la Sărata Monteoru (cf. SCIV, 19, 1968, 1, p. 174), iar mai recent la Dumbrăveni, jud. Vrancea.

Informație: Bucur Mitrea, dos. MNA, inv. 174.

III. MONEDE ROMANE REPUBLICANE

25. *Brîncoveanu* (com. Odobești, jud. Dîmbovița). Pe teritoriul satului, la punctul denumit Voineasca, s-a descoperit la arat, în iulie 1968, un tezaur de denari romani republicani. Deocamdată au putut fi recuperați 14 denari, parte produși ai atelierelor locale.

Dăm mai jos, un inventar cronologic al monedelor recuperate.

1. *L. Iulius*. AR. K . Greut. 3,89 g, diam. 20 mm. Sydenham, 443, anul 133 — 126.
2. *Q. Fabius Labeo*. AR. \downarrow . Greut. 3,74 g, diam. 21 mm. Sydenham, 532, anul 109.
3. *L. Flaminius Cilo*. AR. \downarrow . Greut. 3,74 g, diam. 18 mm. Sydenham, anul 106—105.
4. *L. Appuleius Saturninus*. AR. A . Greut. 3,89 g, diam. 19 mm. Sydenham, 578, anul 100—97.
5. *C. Fundanius*. AR. K . Greut. 3,77 g, diam. 20 mm. Sydenham, 583, anul 100—97.
6. *Q. Minucius Thermus*. AR. A . Greut. 3,79 g, diam. 20 mm. Sydenham, 592, anul 96—95.
7. *C. Piso Frugi*. AR. \downarrow . Greut. 3,88 g, diam. 18 mm. Sydenham, 650, tip. gen. anul 90—89.
8. *Anonimă*. AR. \downarrow . Greut. 3,80 g, diam. 18 mm. Sydenham, 723, anul 85 — 84.
9. *Mn. Fonteius C. F.* AR. \leftarrow . Greut. 3,58 g, diam. 20 mm. Sydenham, 724, anul 84.
10. *L. Rutilius Flaccus*. AR. A . Greut. 3,91 g, diam. 20 mm. Sydenham, 780, anul 75.
11. *Mn. Acilius*. AR. \rightarrow . Greut. 4,07 g, diam. 18 mm. Sydenham, 922, anul 55.
12. *C. Iulius Caesar*. AR. \leftarrow . Greut. 3,56 g, diam. 18 mm. Sydenham, 1006, Gallia, anul 54 — 51.

13. *Imitație*. AR. K . Greut. 3,15 g, diam. 19,5 mm.

14. *Imitație*. AR. \downarrow . Greut. 4,17 g, diam. 18 mm.

Informație: Oct. Iliescu și B. Mitrea.

26. *Cătunul* (jud. Dîmbovița). Un denar roman din timpul republicii, de tipul M. Cippius, Grueber, Italia, 522, anul 99 — 94 î. e. n. Sydenham, 546, anul 107 a fost găsit într-o importantă așezare getică, aflătoare pe malul riului Ialomița. Conservarea slabă, aspect barbaroid.

Informație: Nicolae Savu, com. Cătunul.

27. *Cernalu* (jud. Govasna). Dintr-un tezaur descoperit în anul 1941, într-un vas dacic, și care ar fi conținut aproximativ 1 kg de monede, ajung la muzeul județean local 6 denari romani din timpul republicii și unul din timpul imperiului.

Informație: Székely Zoltán, Muzeul județean Covasna.

28. *Lăscud* (jud. Mureș). Doi denari romani din timpul republicii au fost descoperiți în localitate în anul 1962 „în Valea Arghișului”. Unul a fost emis de magistratul monetar *P. Fourius Crassipes* și este de tip Sydenham, 735, anul 83 î. e. n. și are greut. de 3,78 g, diam. de 20 mm. Cel de al doilea poartă numele magistrului *L. Proclius*. El are greut. de 3,70 g, diam. 18 mm. și este de tip Sydenham, 771, anul 78 — 77. Monedele se păstrează în Muzeul din Tîrnăveni.

E. Chirilă, V. Lucăcel, V. Pepelea, G. Togan, *Descoperiri monetare antice și bizantine în Transilvania*, în AMN, IV, 1967, p. 458, nr. 16 — 17.

29. *Moisei* (jud. Maramureș). Un tezaur de denari romani din timpul republicii s-a descoperit în localitate în anul 1918. Monedele se aflau depozitate într-o ulcă de lut care s-a spart și pierdut. Cinci denari au fost salvați din această descoperire de către învățătorul Petre din satul Rebricea, Vaslui. Acesta se afla în acel timp în localitatea amintită. Monedele păstrate au fost prezentate lui Constantin Moisil spre identificare la 2 august 1945. Pe baza unei notițe personale a regretatului numismat, notiță ce ne-a fost încredințată nouă, monedele au fost emise de către următorii magistrați monetari:

1. *L. Piso Frugi*, Grueber, Roma, 1868, tip. gen., anul 88. Sydenham, 655, anul 90—89.
2. *C. Licinius Macer*, Grueber, Roma, 2 467, anul 85. Sydenham, 732, anul 83.
3. *C. Naevius Balbus*, Grueber, Roma 2 916 tip. gen., anul 81. Sydenham, 769, anul 78—77.

4. *Ti Claudius*, Grueber, Roma, 3 096, tip. gen., anul 80. Sydenham, 770, anul 78—77.
5. *L. Proculus Filius*, Grueber, Roma, 3 147, anul 78. Sydenham, 771, anul 78 — 77.

Notița lui Const. Moisiș se păstrează la sectorul numismatic al Institutului de arheologie.

Informație: Bucur Mitrea, Institutul de arheologie, București.

30. *Oenița* (jud. Vâlcea). În cursul săpăturilor sistematice conduse de către D. Berciu au fost descoperite mai multe monede antice. Dintre acestea notăm :

1. Denar roman republican *C. Iulius Caesar*, Grueber, Gallia 27, anul 50 — 49. Sydenham 1 006, anul 54—51. AR. ⚭. Greut. 3,75 g, diam. 20 mm. Tiparul este tocit av. dr. jos și la locul corespunzător de pe rv. Foarte probabil că avem de a face cu o monedă bătută local.
2. O monedă subaerată de tipul Vespasian, BMC, 451, Ephes, anul 71. Greut. 1,42 g, diam. 17 mm.

Informație: D. Berciu, Institutul de arheologie, București.

31. *Piatra Craivii* (satul Craiva, com. Cricău, jud. Alba). Doi denari romani din timpul republicii sînt semnalati ca descoperiti recent în cetatea dacică în timpul săpăturilor sistematice.

D. Popescu, în *SCIV*, 19, 4, 1968, p. 684, nr. 53.

32. *Sinpetru* (jud. Mureș). Un denar roman republican, cu numele magistratului monetar *C. Cassius Longinus*, de tip Sydenham, 502, anul 119 — 110, cu greut. 3,74 g. diam. 19 mm, descoperit în localitate, a ajuns în Muzeul de istorie din Cluj.

E. Chirilă, V. Lucăcel, V. Pepelea, G. Togan, *Descoperiri monetare antice și bizantine în Transilvania* în *AMN*, IV, 1967, p. 458, nr. 12.

33. *Zimnicea* (jud. Teleorman). Trei denari romani din timpul republicii au fost găsiți pe teritoriul din NV orașului, la punctul numit „În vii”.

1. *Cn. Lentulus*. AR. ⚭, Greut. 3,79 g, diam. 19 mm. Conservarea bună. Grueber, Roma, 2 440, Roma, anul 86 î. e. n. Sydenham, 702, anul 87.

2. *M. Sergius Silus*

După un estampilaj. Grueber, Italia, 512, anul 99 — 94. Sydenham, 544, anul 109.

3. *Magistratul neidentificat*. Av. Capul zeiței Roma. Înapoia capului Roma. Rv. Victorie cu ramură de palmier în cvadrigă spre dr. Conservarea foarte slabă. Aspect barbaroid.

Informație: Profesor Corneliu Beda, Muzeul din Alexandria.

IV. MONEDE ROMANE IMPERIALE

34. *Bereu* (jud. Satu-Mare). Un denar de la împăratul Traian a fost găsit pe teritoriul comunei de locuitorul Ioan Lita. Descoperirea s-a făcut în anul 1966 și moneda a ajuns în Muzeul din Satu-Mare.

Tiberiu Bader, *Descoperiri monetare în cîmpia Someșană*, Baia Mare, 1967, p. 5.

35. *Celei* (jud. Olt). Un tezaur de 412 monede romane imperiale de bronz, probabil din secolul IV — V, a fost descoperit în cetatea Sucidava, în campania de săpături arheologice din anul 1968. După observațiile profesorului D. Tudor, conducătorul săpăturilor, tezaurul a fost aflat în stratul de incendiu hunic.

Informație: D. Tudor și V. Barbu.

36. *Celei* (jud. Olt) Un al doilea tezaur de monede romane imperiale de bronz a fost descoperit la Sucidava, în campania de săpături din anul 1968. El constă din 137 exemplare și a fost aflat tot în stratul de incendiu hunic.

Informație: D. Tudor și V. Barbu.

37. *Cîmpulung-Muscel* (jud. Argeș). Un denar de la Octavian August a fost folosit ca ornament la un inel feudal, descoperit în săpăturile de salvare de la biserica Sf. Gheorghe-Olari din localitate. Moneda este evident în poziție secundară. Ea poate proveni dintr-o descoperire din împrejurimi, dar din etapa feudală.

D. Popescu, în *SCIV*, 19, 1968, 4, p. 694, nr. 120.

38. *Cluj* (jud. Cluj). Moneda de bronz de la Crispus, Cohen ², 46, descoperită în orașul Cluj în anul 1966 și menționată în *SCIV*, 18, 1967, 1, p. 198, este publicată acum cu amănunte și un bogat comentariu.

D. Radu, *O monedă din secolul al IV-lea e. n. descoperită la Cluj*, în *AMN*, IV, 1967, p. 495 — 497.

39. *Cristești* (jud. Mureș). O pușculiță de lut ce conținea 17 denari romani imperiali s-a descoperit în cadrul așezării antice din localitate în septembrie 1964. Au putut fi salvate 13 exemplare, care se eșalonează pe împărați în felul următor : Vespasian (Domitian) 1, Traian 4, Hadrian 4, Antoninus Pius 4. Cea mai recentă monedă din anul 152. Monedele se păstrează la Muzeul județean din Tirgu-Mureș.

D. Protase și A. Zrinyi, *O pușculiță cu denari romani imperiali de la Cristești de Mureș*, în *AMN*, IV, 1967, p. 461 — 467.

40. *Dulceanca* (com. Albești, jud. Teleorman). O monedă de bronz de la Gallienus a fost găsită în bordeiul nr. 5 din așezarea săpată sistematic de către Suzana Ferche.

Informație: D. Popescu, în *SCIV*, 19, 1968, 4, p. 690, nr. 91.

41. *Felnac* (jud. Arad). Un denar de la Hadrian, de tip Cohen ², 252, descoperit în localitate, ajunge în posesia învățătorului pensionar Hamerak Anton din Sînpetru-german.

Informație : Ovidiu Olariu și E. Dörner, Muzeul județean Arad.

42. *Homorodul de Sus* (jud. Satu-Mare). Un denar de la Antoninus Pius descoperit pe teritoriul localității de către locuitorul Alexandru Ardelean a fost dăruit Muzeului județean din Satu-Mare.

Tiberiu Bader, *Descoperiri monetare în Cîmpia Someșeană*, Baia Mare, 1967, p. 9.

43. *Ghidfalău* (jud. Covasna). Un denar roman imperial slab conservat este semnalat ca descoperit în localitate.

Informație: Székly Zoltán, Muzeul județean Covasna.

44. *Gornea* (com. Sichevița, jud. Caraș-Severin). Monede romane imperiale de la Traian, Septimiu Sever și Gordian au fost descoperite în localitate, în cursul săpăturilor arheologice sistematice întreprinse de Muzeul din Reșița. Se pare că monedele au fost găsite în cadrul unei *villa rustica*.

Informație: ziarul „Scnteia”, anul XXXVII, nr. 7 773 din 24 iulie 1968.

45. *Măcin* (jud. Hunedoara). Două monede de la Traian, un denar și un bronz mijlociu, sînt semnalate ca descoperite în castrul roman din localitate în cursul săpăturilor arheologice recente. Au ajuns la Muzeul județean Hunedoara.

Informație: Valea Mircea și Liviu Mărghită, Muzeul județean Hunedoara.

46. *Micia* (jud. Hunedoara). Două monede romane imperiale din secolul al IV-lea au fost aflate în așezarea civilă de la sud de castru. Una este de argint, emisă de Constanțius II și este tip Cohen ², 342, iar cealaltă este de bronz, emisă de Grațian și este de tip Cohen ², 23. Ambele au ajuns la Muzeul județean Hunedoara.

Informație: Valea Mircea și Liviu Mărghită, Muzeul județean Hunedoara.

47. *Moșăței* (jud. Dolj). În anul 1965 s-a găsit în grădina locuitorului Iovănescu D. Gheorghe un tezaur format din 39 de monede romane imperiale de argint, o fibulă în formă de ancoră și un inel. Toate de argint. Totul s-a aflat într-un vas, iar vasul s-a descoperit în cadrul unui bordei dintr-o așezare rurală romană. Monedele se repartizează pe împărați în felul următor : Antoninus Pius 2, Septimius Severus 3, Gordian al III-lea 8 (dintre care 5 antoniniani), Filip

Arabul 3 exemplare, toate antoniniani. Se păstrează la Muzeul Centrului Academiei din Craiova.

Gh. Popilian, *Noi dovezi privind invazia carpilor în Oltenia*, Craiova, 1967, text dactilografiat, p. 45 — 54, cu 2 pl.

48. *Munteneshi* (jud. Vaslui). Din tezaurul descoperit în localitate în anul 1951 și publicat de D. Tudor în *SCȘ Iași*, V, 1954, p. 379 și urm., la cele 464 exemplare se mai adaugă acum alte peste 300 de monede ce-au fost achiziționate de către Muzeul de istorie a Moldovei din Iași de la succesorii descoperitorului. Noul lot de monede se încadrează, în general, între aceleași limite cronologice.

Informație: Șeiva Sanie, Muzeul de istorie a Moldovei, Iași.

49. *Pecica* (jud. Arad). Un denar de la Traian și o monedă de bronz mare de la același împărat au fost semnalate pe la locuitorii din comună.

Informație: Ovidiu Olaru și E. Dörner, Muzeul județean Arad.

50. *Piscul Vechi* (jud. Dolj). Ca aflate izolate pe teritoriul localității după cel de-al doilea război mondial, s-au fost prezentate spre identificare la MNA, în noiembrie 1967, un număr de șapte monede romane: un sesterț de la Hadrian de tip BMC, 1 307, o monedă de bronz emisă de orașul Nicea cu efigia împărătesei Iulia Domna, un denar de la Elagabal, două monede de bronz emise de orașul Nicea sub Severus Alexander, un denar, de la Maximinus Thrax și o monedă emisă de orașul Viminacium sub Gordian al III-lea. Monedele de mai sus au fost strânse de locuitorul M. Caragea din localitate.

Informație: B. Mitrea și dos. MNA, 3 107/1967.

51. *Ptrșani* (com. Piclești, jud. Dolj). Un tezaur de denari romani din timpul imperiului s-a descoperit în localitatea amintită cu vreo 40 de ani în urmă. Din acest tezaur se mai păstrează într-o colecție particulară 16 exemplare, precum urmează: Traian 1, Hadrian 1, Septimiu Sever 3, Iulia Domna 3, Caracalla 2, Elagabal 3, Iulia Maesa 1, Iulia Soemias 1 și Severus Alexander 1.

Informație: Vladimir Ievreinov, București.

52. *Podul Dîmboviței* (com. Dîmbovicioara, jud. Argeș). În cursul săpăturilor sistematice din anul 1968 au fost găsiți doi denari romani imperiali: unul de la M. Aurelius 7. greut. 3,18 g, diam. 17 mm. de tip BMC, Roma, 271, anul 163 — 164, iar celălalt de la Commodus, ↓. Greut. 1,95 g, diam. 17 mm. tip BMC, Roma, 256 (?), anul 188 — 189 (?).

Informație: A. D. Alexandrescu și Maria Chițescu, Institutul de arheologie, București.

53. *Racoșul de Jos* (jud. Brașov). Un bronz mare din timpul imperiului roman este semnalat ca descoperit în localitate. Preciziuni lipsesc.

Informație: Székely Zoltán, Muzeul județean Covasna.

54. *Reșca* (jud. Olt). Monede romane de la Hadrian la Gordian al III-lea, de argint și bronz, în număr de 16, au fost descoperite pe teritoriul vechii cetăți Romula. Printre ele remarcăm o monedă de bronz emisă de orașul Nicea în timpul lui Gordian al III-lea și o alta emisă de Viminacium, în vremea lui Filip Arabul. Toate aceste monede au intrat în colecția ing. Serghi Alexandru din Piatra-Neamț. Identificarea lor s-a făcut la Institutul de arheologie.

Informație: V. Mihăilescu-Bîrliaba, Piatra-Neamț și Gh. Poenaru Bordea, București.

55. *Reșca* (jud. Olt). O monedă de bronz, emisă de orașul Byzia din Tracia, sub Filip Arabul, a fost descoperită întâmplător pe teritoriul vechiului oraș Romula. AE. 4. Greut. 15,25 g, diam., 29 mm.

Informație: Gh. Poenaru Bordea, Institutul de arheologie, București.

56. *Satu-Mare*. Un denar de la Traian s-a găsit în grădina bisericii Hildegarda din acel oraș, în anul 1960. A ajuns la Muzeul de istorie din localitate.

Tiberiu Bader, *Descoperiri monetare în Cîmpia someșană*, Baia Mare, 1967, p. 10.

57. *Sarmizegetusa* (jud. Hunedoara). O monedă de bronz, emisă de orașul Perinth, în timpul lui Caracalla, a fost găsită la circa 500 m est de amfiteatru. Este de tip E. Schönert, 614.

A ajuns la Muzeul județean Hunedoara (fig. 2/8).

Informație: Valea Mircea și Liviu Mărghitan, Muzeul județean Hunedoara.

58. *Seliște* (jud. Mehedinți). Un antoninian de la Gordian al III-lea, de tip RIC, 6, Roma, anul 238 — 239, Cohen ², 381, a fost descoperit în localitate la punctul „Pogara cu tei”. În același punct, la diferite răstimpuri au apărut și alte monede romane imperiale de pe la mijlocul secolului al III-lea.

Informație: D. Tudor, Universitatea București.

59. *Stmburești* (jud. Olt). Un tezaur de monede romane imperiale, în număr de peste 4 000 de exemplare, a fost descoperit în ianuarie 1968, pe teritoriul comunei, cu ocazia unor lucrări pentru a planta viță de vie. După unele informații preliminare monedele se eșalonează de la Traian la Septimiu Sever. Tezaurul a ajuns la Muzeul județean Argeș, Pitești, unde este în studiu.

Informație: R. Stancu și Eug. Popescu, Muzeul județean Argeș, Pitești.

60. *Socetu* (jud. Teleorman). Este semnalată descoperirea unui denar emis de Caracalla. AR. ↓. Greut. 2,34 g, diam. 18 mm. Conservarea foarte bună. BMC, 87 var., alt tipar monetar. Anul 213 — 217 Cohen ², 613.

Informație: E. Moscalu, Institutul de arheologie, București.

61. *Stroiești* (com. Mușetești, jud. Argeș). Un denar de la Severus Alexander, perforat rotund din vechime, deci a fost foarte probabil folosit și ca podoabă de atârnat, se află în posesia unui tânăr locuitor din comună, Trufășilă Marius Gheorghe. După cum ne comunică același tânăr, moneda s-a găsit pe teritoriul localității amintite, care se află la vest de *limes*-ul transalutan, deci în cadrul provinciei *Dacia*. Moneda a fost văzută de mine la institut. AR. ↑. Greut. 3,30 g, diam. 19 mm. Moneda este perforată pe av. sus.

Informație: Bucur Mitrea, Institutul de arheologie, București.

62. *Tunarii Vechi* (jud. Dolj). Tezaur de monede romane imperiale, descoperit în partea de nord a comunei, lângă o movilă, în anul 1964. Au fost recuperate 156 de monede, care se repartizează pe împărați, precum urmează: M. Aureliu 1 denar (mai departe același nominal, în afară de cazul când sînt menționați antoniniani), Commodus 1, Pertinax 1, Septimiu Sever 2, Caracalla 24, Geta 3, Elagabal 37, Severus Alexander 49, Maximinus Thrax 9, Gordian al III-lea 12 (din care 5 antoniniani) și Filip Arabul 3, toate antoniniani. Cea mai recentă monedă este de la Filip Arabul, de tip Cohen ², 136, datată în anul 247. Se păstrează la Muzeul Centrului Academiei din Craiova.

Gh. Popilian, *Noi dovezi privind invazia carpilor în Oltenia*, Craiova, 1967 (text dactilografiat), p. 13 — 44, cu pl. I — II.

63. *Zimnicea* (jud. Teleorman). În apropierea cetății getice au fost aflați doi denari romani imperiali. Unul este de la Antoninus Pius. AR. ↓. Greut. 3,17 g, diam. 18 mm. Conservarea bună, moneda tocită. BMC, 847 (Roma). Cf. Cohen ², 983. Anul 155 — 156. Celălalt este de la Marc Aureliu. AR. ↓. Greut. 3,20 g, diam. 17 mm. Conservarea bună, moneda puțin tocită, BMC, 261 (Roma). Cf. Cohen ², 468. Anul 163 — 164. În alt punct, în estul cetății getice, s-a aflat un denar de la Antoninus Pius. AR. ↓. Greut. 3,49 g, diam. 19 mm. Conservarea bună. BMC, 496. Cf. Cohen ², 437. Anul 143 — 144.

Informație: profesor Corneliu Beda, Muzeul din Alexandria.

V. MONEDE BIZANTINE

64. *Bratei* (jud. Sibiu). Un as roman imperial puternic corodat și tocit, probabil de atribuit lui Antoninus Pius, a fost descoperit în cimitirul 3, mormîntul 218.

O monedă de bronz de la Justinian I, în valoarea de 16 nummia, ↓. Greut. 5,26 g. 21 mm, a fost descoperită în același cimitir, mormîntul 190. Este de tipul A. R. Bellinger, *Catalogue of*

the Byzantine Coins in the Dumbarton Collection, Washington, 1966, p. 104, 98 a, anul 527 — 565.

Ambele monede au fost aflate de către profesorul Ion Nestor în cursul săpăturilor din anul 1968 și au intrat în colecțiile Institutului de arheologie.

Informație: Ion Nestor și Bucur Mitrea, Institutul de arheologie, București.

65. *Călărași* (jud. Ialomița). Un *folles* bizantin de la Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea, de tipul A 2 din clasificarea Margaretei Thompson a fost găsit la punctul numit Grădiștea, situat la o distanță de circa 2 km de orașul Călărași. Moneda a fost aflată de către Niță Anghelescu, directorul Muzeului județean din Călărași.

Informație: Niță Anghelescu, Muzeul județean Ialomița.

66. *Esechioi* (com. Gîrlîța, jud. Constanța). Un *solidus* bizantin de aur emis de Constantin al VII-lea și Roman al II-lea a fost descoperit în localitate în urmă cu cîtiva ani.

AV. ↓. Greut. 4,42 g, diam. 20 mm. Conservarea bună, puțin tocit. Wroth, 60. Anul 945 — 959. A ajuns la MNA.

Informație: Bucur Mitrea, Institutul de arheologie, București.

67. *Glina* (jud. Ilfov). În această localitate s-a găsit o monedă bizantină de aur, emisă de împărații Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea. Se păstrează la MNA. Este un tetarteron.

AV. ↓, Greut. 4,16 g, diam. 20 mm. Este de tip Wroth, 5.

Informație: Prof. Grigore Gugiu, Glina, și Bucur Mitrea, Institutul de arheologie, București.

68. *Histria* (jud. Constanța). În cursul săpăturilor sistematice întreprinse la cetatea Histria sub conducerea acad. Em. Condurachi, în sectorul condus de către cercetătorul Petre Alexandrescu s-a descoperit o monedă bizantină de bronz de la împăratul Focas. Ea are următoarea descriere :

Av. Bustul împăratului în față, cu coroană cu glob cruciger și odăjdii de consul ; ține în dr. *mappa*, iar în st. crucea. Sus, legenda DNFOCAS PERPAV.

Rv. XX, în centru. Sus, o stea, în dr. [Υ ?] în exergă KYZB AE. ↓. Greut. 4,44 g, diam. 22 mm. Conservarea bună. *Semifollis*. BMC, 97 și urm. variantă. Anul [Υ ?] = 606/7.

Informație: Petre Alexandrescu și Bucur Mitrea, Institutul de arheologie, București.

69. *Horgești* (jud. Bacău). Un tezaur format din aproximativ 40 de monede bizantine de bronz au fost aflate în localitate în anul 1968, într-un vas de bronz. După identificări sumare, monedele ar fi emise în secolul al VI-lea de împărații de la Iustin pînă la Mauriciu Tiberiu. Au ajuns la Muzeul județean Bacău, unde se pregătește un studiu asupra lor.

Informație: Iulian Antonescu, Muzeul județean Bacău și ziarul „România Liberă”, XXVI, 1968, nr. 7 360 din 20 ianuarie 1968, p. 3.

70. *Malu* (jud. Ilfov). Un tezaur de monede bizantine de bronz a fost descoperit în anul 1946, pe teritoriul comunei, în malul Dunării. Anume, cu ocazia încărcării cu grîne a unui șlep, unul din muncitori a găsit, într-un mal surpat, un vas de lut ce conținea un număr destul de mare de monede. Cea mai mare parte din monedele descoperite s-au împrăștiat printre muncitori și locuitorii din Giurgiu. Trei exemplare din această descoperire au fost păstrate de Maria Regeni. Sînt de bronz și au forma concavo-convexă, din vremea Comnenilor.

Informație: D. Vlceanu, Institutul de arheologie, București.

71. *Miroslava* (jud. Iași). O monedă bizantină de bronz de la Roman al III-lea (1028—34), după clasificarea lui Margaret Thompson, s-a descoperit în localitate în anul 1968.

AE. ↓. Greut. 6,36 g, diam. 26 × 24 mm.

Informație: Dan Gh. Teodor, Institutul de istorie și arheologie, Iași.

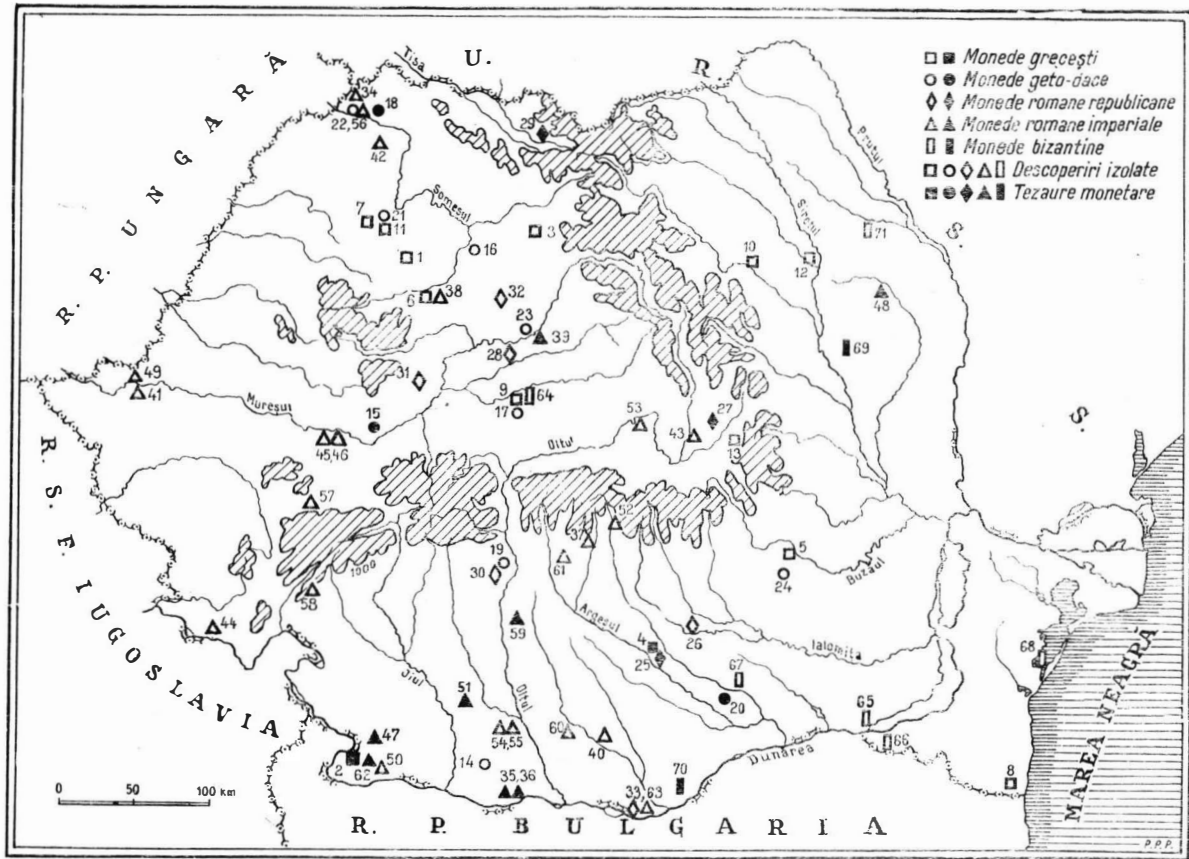

Fig. 1. — Harta cu descoperiri de monede antice și bizantine în Republica Socialistă România.

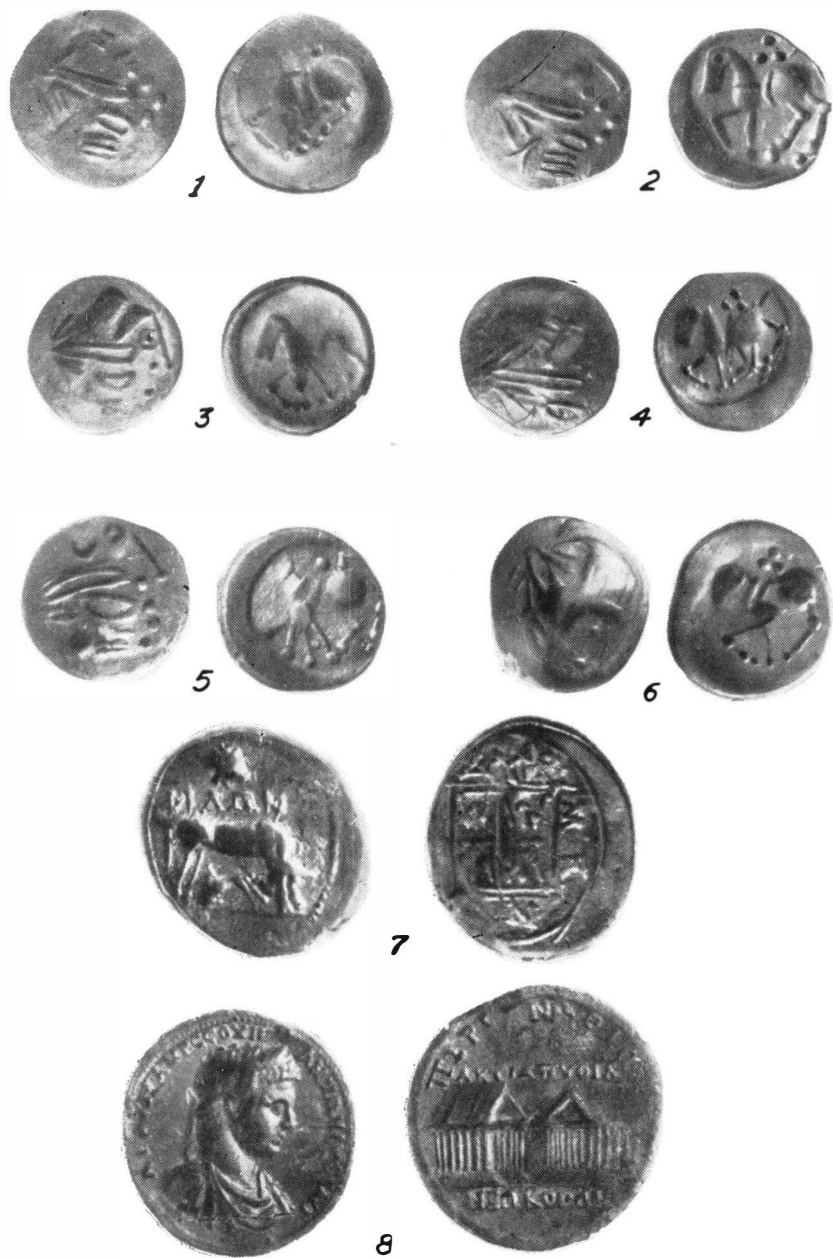

Fig. 2

